

POSTANOWIENIE

Dnia 9 października 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

w sprawie z wniosku H. N. i J. N.

przy uczestnictwie Z. J. R.

o ustanowienie służebności osobistej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 9 października 2009 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawców

od postanowienia Sądu Okręgowego w S.

z dnia 31 grudnia 2008 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w S., pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 31 grudnia 2008 r. oddalił zażalenie wnioskodawców H. N. i J. N. na postanowienie Sądu Rejonowego w A. z dnia 28 października 2008 r., którym Sąd odrzucił wniosek żalących się o ustanowienie na ich rzecz służebności osobistej polegającej na prawie przechodu przez będące własnością uczestnika postępowania Z. J. R. pomieszczenia w budynku położonym w A. przy ul. R.

Zdaniem Sądu Rejonowego zgłoszone przez wnioskodawców żądanie było tożsame pod względem przedmiotowym i podmiotowym z wysuniętym przez nich żądaniem ustanowienia służebności gruntowej, o którym Sąd Okręgowy w S. rozstrzygnął prawomocnym postanowieniem z dnia 2 marca 2005 r. Sąd drugiej instancji zaakceptował wnioski Sądu Rejonowego.

W ocenie Sądu Okręgowego, mimo że instytucje służebności gruntowych i osobistych zostały unormowane przez ustawodawcę w odrębnych przepisach (art. 285 § 1 k.c. i art. 296 k.c.), to jednak żaden z tych przepisów nie stanowi samoistnej podstawy do obciążenia nieruchomości służebnością na mocy orzeczenia sądowego. Wobec tego nie można przyjąć, że z uwagi na odmienną podstawę prawną niedopuszczalne było odrzucenie wniosku o ustanowienie służebności osobistej, bowiem zarówno rozpoznane wcześniej roszczenie o ustanowienie służebności gruntowej, jak i roszczenie o ustanowienie służebności osobistej pozbawione były podstawy prawnej.

Sąd drugiej instancji zwrócił uwagę na fakt, że oba żądania oparte były na tej samej podstawie faktycznej, a ponadto wskazał, że oba przypadki były tożsame podmiotowo. Zdaniem Sądu, mimo że podmiotem inicjującym postępowanie w sprawie o ustanowienie służebności gruntowej była jedynie J. N., to skutki rozstrzygnięcia zapadłego w tamtej sprawie rozciągnęły się również na H. N. będącego współwłaścicielem nieruchomości, która miała zostać ustanowiona nieruchomością władnącą.

Na postanowienie Sądu Okręgowego wnioskodawcy wnieśli skargę kasacyjną. W skardze, opartej na obu podstawach kasacyjnych (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.), zarzucali naruszenie art. 296 w zw. z art. 145 § 1 k.c. polegające na

uznaniu, że żądanie ustanowienia służebności osobistej stanowi żądanie tożsame z żądaniem ustanowienia służebności gruntowej, art. 366 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. polegające na uznaniu, że prawomocne postanowienie korzysta z powagi rzeczy osądzonej, gdy zachodzi jedynie tożsamość stron i podobieństwo podstawy faktycznej, mimo braku tożsamości dochodzonego roszczenia oraz naruszenie art. 199 § 1 pkt 2 w zw. z art. 366 oraz art. 13 § 2 k.p.c. polegające na uznaniu, że roszczenie między stronami w przedmiotowym postępowaniu zostało uprzednio osądzone prawomocnym postanowieniem. W konkluzji skarżący wniesli o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna jest uzasadniona. Jak trafnie zarzucili skarżący, o powadze rzeczy osądzonej decyduje poza tożsamością stron także tożsamość przedmiotu rozstrzygnięcia oraz tożsamość podstawy sporu. Pod pojęciem podstawy sporu należy rozumieć podstawę faktyczną i prawną (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1967 r., I CR 570/66, OSPIKA 1968, nr 7-8, poz. 158; z dnia 25 sierpnia 1998 r., I PKN 266/98, OSNP 1999, nr 17, poz. 554). Trafnie też podnoszą, że powagą rzeczy osądzonej objęta jest sentencja orzeczenia. W wypadku orzeczenia oddalającego powództwo czy wniosek motywy rozstrzygnięcia pozwalają sprecyzować jedynie, jakie żądanie zostało oddalone.

Wbrew stanowisku Sądów orzekających w sprawie nie zachodzi powaga rzeczy osądzonej. Poprzednio oddalony został wniosek J. N. o ustanowienie służebności gruntowej, jaką jest służebność drogi koniecznej. Obecne żądanie dotyczy ustanowienia na rzecz J. N. i H. N. służebności osobistej polegającej na prawie przechodu. Nie można tu mówić o tożsamości prawnej roszczenia, nawet wtedy, gdy podstawa faktyczna jest zbliżona. Nie ma również tożsamości stron, chociaż niewątpliwie w przypadku ustanowienia służebności drogi koniecznej korzystałby z niej także skarżący H. N. i w tym tylko sensie orzeczenie wydane w poprzedniej sprawie mogło dotyczyć również jego. Instytucje służebności gruntowej i osobistej są różne, o czym świadczy nie tylko uregulowanie ich w odrębnych rozdziałach kodeksu cywilnego, ale przede wszystkim treść praw z nich

wynikających. Służebność drogi koniecznej charakteryzuje się przy tym na tyle istotną specyfiką, że podlega regulacji odrębnej od innych służebności gruntowych.

Brak zatem było podstaw do odrzucenia wniosku na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

Wobec powyższego orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ w związku z art. 13 § 2 k.p.c.